

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE

Szerkeszti **Dr. NEUMANN EDE**

Megjelenik július és augusztus kivételével havonként egyszer.

Előfizetési ára évi 6 korona. Az egyesület tagjai a tagsági díj fejében kapják.

A kéziratok és előfizetési díjak a szerkesztőhöz küldendők.

Mikor tesztek majd én is házamért?

Sulchan Áruch vagy nem Sulchan Áruch, egy zsidóság van-e, több-e? ezek a kérdések izgatják a kedélyeket, mozgatják a szellemeket. Nagyon jól állhat a magyar zsidóság köreiben a vallás ügye, hogy más problémákkal nem kell foglalkoznunk. Rendben van a szénánk, miért ne éltsük tehát az ellentéteket, miért ne kényszerítsük tehát azokat, a kik termékeny munkára volnának hivatva, hogy erejüket balvélemények elosztására, számtalanszor halomra döntött érvek megcáfolására pazarolják? Bele kellett dobni egy szervezeti kérdések megoldására hivatott gyűlés tanácskozásaiba a Sulchan Áruch üszkét, diszkreditálni kellett a felekezet autonómiájának kivívására és az annak alapján felépülő szervezet megalkotására irányuló törekvéseket a két zsidó felekezetről szóló igaztalan és mindenkitől annak érzett és ismert új tannal, hogy erőtlenség álljunk szemben a felekezet nagy feladataival, hogy ne legyen érkezésünk és hangulatunk azokra a problémákra irányítani figyelmünket, a melyeknek megoldását halogatni nem szabadna.

Testvérharc táborunkban és midőn összemérjük fegyvereinket, megfeledkezünk arról, hogy ostromlott bástyáinkat meg kellene védenünk.

Harminc éve lesz, hogy Philippson Lajos azt írta: »nagyon komoly idők szakadtak minden államra és népre, különösen a zsidóságra és a zsidókra. A minden oldalról ellenünk intézett támadásokkal, valamint a vallástalanság, a vallásellenesség, az atheizmus és materializmussal szemben a meggyőződés fokozott hűségét és becsületességét kell tanúsítanunk. E végből mindenekelőtt azok fáradhatatlan tevékenységére és buzgó erőmegfeszítésére van szükség, a kiknek hivatása a zsidóságot tanítani, hívőiben megerősíteni és megszilárdítani.«

Azóta a helyzet nem javult, hanem súlyosbodott, a veszélyek, a melyekre Philippson figyelmeztetett, nem hárultak el, hanem fokozódtak. Nem a meg-meg ujló támadásokról szólunk, hanem a vallástalanságról,

a vallásellenességről, az atheizmusról, a materializmusról, minden vallásnak és minden vallásos világlátásnak közös ellenségeiről.

Ezekre az ellenségekre irányította a tavalyi katolikus nagygyűlésen tartott megnyitójában gróf Zichy János volt vallás- és közoktatásügyi miniszter a figyelmet és a magyar protestantizmus egyik legelső vezérférfia, Zsilinszky Mihály az orsz. katolikus szövetség elnökének szavaihoz nagyon komoly megjegyzéseket fűzött.

A magyar katolikusok zöme – ugymond Zichy gróf – nagyon buzgó, nagyon lelkes, minden áldozatra kész, de az utak és eszközök megválasztásában nem mindig szerencsés, másrészt nagyon közömbös emberekből áll. Amazok gyakran túllőnek a célon, ezek pedig azt sem tudják, hogy miben áll a katholicizmus erkölcsi értéke. Szól hideg keresztényekről, a kik legfeljebb szigorú kritikájukkal illetik a katholicizmust, de annak önzetlen és nemes törekvéseit nem méltányolják, a kik fagyasztó mosolyukkal dermedtően hatnak a verőfényes lelkek működésére, a kik rideg kritikájukkal csak ártanak, mivel lefokozzák a lelkesedést s megnehezítik az arany középuton haladni akaróknak tevékenységét. A temperamentumuknál fogva széttagolt és gyakran széthuzó katolikusokat össze szeretné hangolni azért, hogy egységes munkát végezzenek. A kereszténységet az internacionalis hitetlenek részéről veszedelem fenyegeti. A keresztény világnézetnek közös ellensége a materialisztikus és atheisztikus világnézet. Ezt már kezdik belátni a protestáns felekezetek is. A katolikusok érdeke ebben a tekintetben tehát közös az övékkel. Azért akciónak – ugymond – kettősnek kell lenni: önmagunkat erősíteni egyrészt, másrészt pedig megkeresni azokat a pontokat, a melyeken át a mi törekvéseink találkoznak amazokéval. Nekünk kell megadni erre az iniciatívát, mert mi vagyunk az erősebbek és az öregebbek. Ha erre az alapra tudna fölemelkedni az állam, nem kellene tartanunk annyi veszedelemtől, a melyek az állam létét is támadják. Oroszlánbátorsággal és kigyóóvatossággal kell végeznünk ezt a munkát.*

Zsilinszky a megnyitó szavai közül különösen azok jelentőségét dom-

* A „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap” a beszédről a következőket írja: „Gróf Zichy János beszéde mintegy visszhang volt *Darányi* Ignác főgondnoknak a dunameliéki egyházkerület őszi közgyűlésén elmondott előrelátó és a felekezeti békét hirdető beszédére. Tapintatosan, okosan és a nagy keresztény szempontok szem előtt tartásával lett bevezetve tehát a nagy kérdés, a mire nem lehet más válasz, mint az, hogy „mi nem irigykedünk, de nem is félünk.” Ne Genf, Wittenberg és Róma álljon egymással szemben, hanem a *keresztény világnézetért* küzdjünk a pogányságra, erkölcsi süllyedésre, materializmusra, vallási nihilizmusra törekvő világnézettel szemben. Értsük meg végre, hogy csak a keresztény világnézet az, a mely megtartja a nemzeteket és *minden ellenségünk*, a mi azt a világnézetet dőngeti, viszont *mindenki testvér* a ki ennek a világnézetnek a fenntartásáért és emelkedéséért velünk küzd.” „Ha egy-egy elmaradt falusi plébános még mindig a középkorba akar visszatérni s azt hiszi, hogy neki eretnekek ellen kell küzdeni, ez kicsiség ahhoz képest, hogy *mi kezdünk rabjaivá lenni* a materialista, egoista, elnemzetlenítő világnézetnek s az Adyok, Jászy Oszkárak, Weltner Jakabok világnézete korlátozza a nemes ideálokat. A Nyugat, a Világ, a Huszadik Század, a Szabadgondolat, a monizmus, theozófia, spiritizmus, a galileista frakciók egyöntetűen törnek az evangéliumi világnézet ellen s *a magyar keresztényen ifjuság*, megmételtyezve az elhintett konkolytól, maga sem tudja már, mi hát az idealizmus, a tisztaság, az erkölcs, a nemesség, a hazafiasság, mert mindenütt ennek feleslegessége, a ledér és léha világfelfogás állítatik elébe követendő példának.”

borítja ki, a melyekkel a pozitív hitű protestánsokat közös munkára hívja föl, a melyekkel Zichy gróf elismerve, hogy a kereszténységnek egységes erőre van szüksége, türelmetlenségtől óvja hitrokonait és lelkükre köti, hogy a felekezeti érdekeket közösen ápolják a protestánsokkal. Az elismerést pedig, a melylyel a kath. szövetség elnöke a protestánsoknak adózik, visszautasítani kénytelen. Szóról szóra azt írja: »Igaz, hogy a protestánsokat hizelgőleg úgy tünteti fel, mint a kik felekezeti érdeküket mindenütt, tehát az állami élet terén, a parlamentben, a magánéletben, a társadalomban, a községi és megyei gyűléseken, az iskolában és tűzhelyeken, sőt a sajtóban is hiven szolgálják. De ezt nem szabad szószerint érteni; mert bizony nálunk is sok a baj és kevés az öntudatos törekvés. A jóakaratu elismerést csak olyan dicséretnek kell vennünk, melylyel csak saját híveit akarja nagyobb tevékenységre buzdítani. Mi megfordítva úgy látjuk a helyzetet, hogy a protestánsok nem képesek saját vallásfelekezeti jogukat érvényesíteni, mivel *nem tudnak összetartani*. Ahány felekezetük, ahány egyházkerületük és gyülekezetük van, annyifelé huznak szét. Ez azt mutatja, hogy nem veszik észre a veszedelmet, mely őket és általában a pozitív vallások ügyét fenyegeti. Nem veszik észre, milyen rombolást visz végbe híveik között az atheisták és materialisták, a nihilisták és szélső szocialisták lármája. Az a régi testvéri érzület, mely a múlt századokban a két fő protestáns vallásfelekezet között, sőt ezek és az unitáriusok között is fennállott, ma erősen megfogyatkozott. Mintha teljesen kialudt volna a *rokoni* szeretetnek az a melegsége, mely a régi századokban, az üldözések korában összetartotta őket. Ebben áll a protestáns felekezeteknek gyengesége. Pedig, ha valaha, most volna nagy szükségünk az összetartásra és együttműködésre: mert csak így lehetne az 1848. XX. törvénycikknek érvényt szerezni és a még sok tekintetben ma is kiváltságos helyzetet fenntartó kath. testvéreket is a jog, törvény és igazság érvényesítésének útjára vezetni..... Mi is érezzük és gr. Zichy Jánossal egyetértve hangoztatjuk, hogy a társadalmat veszélyeztető új tanokkal szemben csak a keresztény ősi pozitív vallási elvekhez való ragaszkodással lehet restaurálni az egyházat Épen azért nem azokat a tanokat kell emlegetni, melyek elválasztanak bennünket egymástól, hanem azokat, melyek egyesítő erővel hatnak az ember vallásos kedélyére. Ebből a szempontból tekintve a helyzetet, csak meleg elismeréssel és hálával fogadhatjuk gr. Zichy Jánosnak, a hazai országos kath. szövetség elnökének azon felhívását, melyben arra szólít fel bennünket, hogy *együttesen* lépünk fel »közös ellenségeink«, a materialistikus, atheistikus és nihilistikus elveket vallók táborával szemben.«

»Talán ezen az uton végre valahára megtalálnók azt az utat, melyen e hazában élő összes keresztény felekezetek megértenék egymást és a tökéletes jogegyenlőség és testvéri viszonyosság alapján megkötnők azt a »*keresztény szövetséget*«, melyben feledve a multak ellenséges küzdelmeit, magának az emberiség megváltójának ezt a kijelentését igyekeznénk megvalósítani, mely szerint »arról ismernek meg bennünket, hogy

az ő követői vagyunk, ha egymást szeretjük» és ha az a testvéri szeretet az anyagi és szellemi, a testi és lelki kincsek egyenlő élvezetében, együttes hitbuzgalmi munkánk közös áldásaiban és végre közös mennyei Atyánk dicsőségének előmozdításában fog nyilvánulni.«*

»Együttműködés« a jelszó. Mindkét oldalon hangoztatják. Az »elleneséges hadak« leverésére szövetkezni, a nélkül, hogy akár a katolicizmus, akár a protestantizmus bármit is engedne a sajátjából.

A katolikus álláspontot egy az Egyházi Közlönyben megjelent vezércikk határozza meg. Azt mondja: »Mi tehát türelmetlenek, vagyis alkuvást nem ismerő, következetes férfiak vagyunk és leszünk vallásunk igazságainak, erkölcsi tételeinknek hirdetésében és megvalósításában. Egy betűt sem fogunk soha engedni. Nem mondunk le abbeli meggyőződésünkről, hogy a teljes igazság birtokában vagyunk és egyedül a katolikus vallás a minden izében, minden porcikájában igaz vallás. De épen ebből a szilárd, tévedéstől nem félő meggyőződésünkből következik, hogy a másvallásuak hittételei közül és erkölcsi elveiből mindazt teljesen jónak, igaznak, szentnek tartjuk, a mi a mi tanításunkkal azonos Tulajdonképen azt kell mondanunk: minél több vallásos, eszményi tartalom van a protestantizmusban, minél több benne a tételes hit és az erkölcsi szilárdság, annál határozottabb, őszintébb fegyvertársunk leszen, s viszont minél több tagadó, romboló elem kerül a protestantizmus életáramába, annál hamarabb fordul ellenünk s szegődik a szélső forradalmi irányzat szolgálatába. Ebből a szempontból *mindig örülünk a protestantizmus belső megújulásának*, a mélyebb, lüktetőbb hitéletnek . . . Nem titkolózunk, nekünk katolikusoknak igen nagy lelki gyönyörűségünk telne benne, ha protestáns testvéreinket a mi vallásos meggyőződésünk részesévé tehetnők, ha a saját lelkünk igaz hitét, legnagyobb kincsét az ő közkincsükké is tehetnők, de mi tudunk várni, tudunk és ráérünk százesztendőkön át

* Az összetartás hiányát panaszolja fel Dr. *Baltazár* Dezső püspök a tiszántuli egyházkerületi gyűlés elé terjesztett püspöki jelentésében. Szól a felekezeti helyzetben állandóan fennálló feszültségről, a „harcos katolicizmus“ erejének megdőbbentő növekedéséről és azután azt mondja: „Megdőbbenésünket még magasabbra emelheti az olyan jelenségek tapasztalása, a melyektől a két protestáns egyház közötti belső viszonyoknak, sőt a református egyházunkat eddig összetartó felfogásbeli és szervezetbeli egységnek bomlására következtethetünk.“ Fájó érzéseket ébresztenek lelkében a nagygeresdi egyezségben lefektetett jogi kapcsolatnak felbontására irányuló törekvések és a testvéri viszonyoknak a társadalmi téren való ápolásában keres kárpótlást azért a kapcsolatért. Ha azonban — úgy mond — a testvéregyházban ennek az egyezségnek a fentartása éppen ellenkező indulatok keltésére és táplálására nyújt anyagot, mint a minőket az egyezség természetesen kiváltani hivatott, a felbontásba — bár fájó lélekkel — bele kell nyugodnunk s a testvéri viszony ápolását át kell vinnünk a társadalmi tere és annak szent munkáját intézményesen is biztosítanunk. Kiválóan alkalmasnak mutatkozik arra a Protestáns Szövetség létesítése, a mely a legközelebbi idők nélkülözhetetlen feladatát képezi. Hasonló hangok szólnak meg a Debreceni Protestáns Lapban. Azt írja: A felekezeti helyzetben a feszültség állandóan fennáll. A harcok katolicizmus maga türelmetlen politikáját állandóan demokratizálja s a népszövetségi szervezet lázas kiépítésével mind fenyegetőbb erőre növeli. A mikor a magyar kálvinizmus középpontjában, Debrecenben állandó vendégek lettek a jezsuiták, a mikor a magyar kálvinizmus eme klasszikus talaján a társadalombontó Katolikus Népszövetség minden kritika nélkül megalakult, akkor már az aggodalom felső fokára: a megdőbbenésre is van okunk. Megdőbbenésünket még magasabbra emelheti az olyan jelenségek tapasztalása, a melyekből a két protestáns egyház közötti belső viszonyok, sőt a református egyházunkat eddig összetartó felfogásbeli és szervezetbeli egységnek bomlására következtethetünk.

remélni s nem fogunk soha erőszakoskodni . . . Vannak árkok, szakadékok köztünk; még nem tudtunk megegyezni az apai örökségen, de talán maradt annyi józan eszünk, hogy fogadatlan prókátoroknak nem hagyjuk elprédálni közös javainkat, nemzetünket, kereszténységünket . . . Genf, Wittenberg, Róma küzdelme nem dőlt el a felek megalkuvásával, egyezkedésével, de mikor az ellenséges hadak közös szentségeinket rabolják meg, közösen kell ellenük fegyverkezünk . . . Katholikus részről már sok próbálkozás történt a közeledésre s az együttműködésre . . . De az volna örvendetes, ha a protestáns nép és a lelkészi kar, ha a tömegek lelkéből fakadna a megértés, a megbecsülés s az együttműködési hajlandóság. Akkor a formát már könnyen megtalálnók. Nem zsidóverésre, hanem a kereszténység védelmére szövetkezünk. Együtt győznünk kell.«

Ezzel »a merev katolikus felfogással szemben« a protestánsok a maguk ideáljaihoz és törekvéseihez való ragaszkodást hangsúlyozzák, kijelentik, hogy nem hajlandók az ő létjogosultságukat »mai napig és utolsó leheletéig megtagadó« katholicizmus uszályhordozóivá szegődni »sem akkor, mikor a zsidók ellen irányuló akcióról van szó, sem akkor, mikor a katolikus reakció az ő épületének alapfalait bontogató haladás ellen keres szövetségeseket«, sőt vannak, a kik a kínált békejobbot nem tekintik őszintének és a »Lelkészegyesület« minden teketória nélkül ki is mondja, hogy a klerikális tuloldalon látván, hogy a protestánsoknál is erőteljes áramlat indult meg a vallási élet mélyítése érdekében s hogy ez az áramlat az u. n. »destructiv« világnézetbe erőteljesen vágja bele szigonyát, azonnal azonosították magukat ezzel a helyes irányzattal és keresik árkon-bokron vele a barátkozást, titokban azonban összes harci készségüket a protestantizmus ellen szervezik. De ezek a kijelentések bizonyítják a legjobban, hogy nagy tábora van már az »együttműködés« hiveinek és hogy mindkét oldalon nagyon számosan vannak, a kik azt az egyház és a vallás érdekében melegen óhajtják.

Szivesen és minden megjegyzés nélkül vesszük tudomásul, hogy a katolikus közvéleményt tolmácsoló fentemlitett szózat nem zsidóverésre, hanem a kereszténység védelmére való szövetkezésnek akar szószólója lenni és távol vagyunk attól a gondolattól, hogy ennek a megindult áramlatnak egy-egy eltévedt hulláma a zsidóság ellen irányul. De a figyelemre méltó jelenségből le akarjuk vonni a tanulságot. Azt látjuk, hogy a vallásos érdekeket veszélyeztető ellenséges áramlatok fokozott éberségre indítják a keresztény hitfelekezetek egyházi és világi vezérférfait és arra készítetik őket, hogy a közös ellenség legyőzését egyesült erővel próbálják meg. Igazán nagyon figyelemre méltó jelenség. Az erősek, a hatalmasak szövetkezni készülnek, hogy még erősebbek, még hatalmasabbak legyenek és annál diadalmasabban küzdjenek meg az erődítményeiket fenyegető ellenséggel.

És mit teszünk mi? Nem vesszük észre, hogy a mi kapuinkat is döngetik a vallás ellenségei. Nem látjuk, hogy a közgondolkodásnak

minden vallásos életre kedvezőtlen szelleme végig seper a mi sorainkon is, egyre pusztítva, irgalmatlanul szedve áldozatait. Pedig bennünket kettős, százszoros figyelemre int az a mi mérhetetlen hátrányunk a többi hitfelekezetekkel szemben, hogy kevesen és gyengék vagyunk és nap-nap után érezzük annak a természeti törvénynek a súlyát, hogy a nagy, a hatalmas, az erős magához vonzza, elnyeli a kicsinyt, a gyengét.

Mit teszünk mi? Mit teszünk, hogy gátat vessünk az atheizmus és a materializmus hódításainak, hogy megnyerjük a nőket a vallásos élet számára, hogy megmentjük az ifjúságot, hogy az intelligenciát biztosítsuk érdekeink, céljaink, feladataink, törekvéseink, javaink számára?

Mily hatalmas lendület a munkára, mily megfeszítése az erőnek a többi hitfelekezeteknél, hogy mennél intenzívebb legyen a vallásos élet, mennél erősebb a kötelék, a mely a hiveket a vallás érdekeihez és intézményeihez fűzi, mily leleményesség és termékenység új intézmények létesítésében, a melyek a vallásos célokat szolgálják, a melyek a hitélet élénkítését és fellendítését eredményezhetik. Mennyi évről-évre rendszeresen ismétlődő alkalom a vallás és a hitfelekezet ügyeinek megbeszélésére, eszmeváltásra, régi és új kérdések és problémák megvitatására. Lelkészi értekezleteken, egyházmegyék és egyházkerületek közgyűlésein mily impozáns megnyilatkozása az általános érdeklődésnek. A református lelkészegyesület közgyűlésével kapcsolatosan papnék gyűlése, belmissziói kurzusok és máségyebek. A XII. katolikus nagygyűlésen mily hatalmas felvonulása egy bámulatosan szervezett nagy tábornak, mely a katholicizmus céljait szolgálja. Mennyi munkát végeztek három nap alatt és hogyan készültek erre a munkára! »Szinte szédületes, – írja az Egyházi Közlöny – hogy mennyi minden helyeződött el a három nap szűk kereteibe s utólag áttekintve hihetetlennek látszik. Reggeltől késő estig minden perc kihasználva. Naponta, főleg vasárnap diszes egyházi ünnepek számos templomban, közös szentáldozások, szentbeszéd, eucharisztikus körmenet. Három nyilvános ülés egyenkint négy hatalmas szónoklattal. Nyolc kongregációi értekezet, diszgyűlés és egy matiné, a Kath. Népszövetség két diszgyűlése, a Kath. Sajtóegyesület Hölgybizottságának nagygyűlése, három irodalmi társulatnak közös matinéja, a néppárt orsz. konferenciája, a keresztényszociálisták diszgyűlése, az Orsz. Kath. Tanügyi Tanács szakosztályainak s a tanítók Orsz. Bizottságának ülései, a Szent István-Társulat s a pesti Szent Imre-Kollegium házavató ünnepei, szent Ferenc-harmadrendi ünnepélyek és diszgyűlések, Oltáregyesület, Szent Alajos-Társaság, patronageok, hittanárok, legényegyesület, absztinensek stb. stb. Összesen vagy huszonnégy egyesület s intézmény kisebb-nagyobb szabásu ünneplő tanácskozása s mindezekhez a nagygyűlés három szakosztályának kétnapos gazdag munkaprogrammja.«

És mit teszünk mi? Mintha összes feladataink gyönyörűen megvolnának oldva, mintha vallásos és felekezeti életünk minden körében lendületet és virágzást látnánk, mintha ifjúságunk hevülne, intelligenciánk lángoló lelkesedéssel buzgólkodnék céljainkért és javainkért, mintha hűt-

lenség és zászlóhagyás ismeretlen volna táborunkban, mintha szilárdan állana tekintélyünk, mintha rég elfoglaltuk volna a bennünket megillető helyet a többi felekezetek sorában, mintha igazainkért nem kellene többé küzdenünk, mintha annak a készségnek, a melylyel a kormányhatóságok más felekezetek erkölcsi és anyagi érdekeit istápolják, megfelelne az a jóakaratu méltányosság, a melylyel a mi szerény óhajaink és jogos igényeink találkoznak, rég elintézett kérdéseket támasztunk fel, a Sulchan Áruchról vitatkozunk és elhanyagoljuk legszentebb érdekeinket, elmulasztjuk legsürgősebb kötelességeink teljesítését, megbénítjuk erőnket, nem értékesítjük a hivek áldozatkészségét, nem védekezünk a vallás érdekeit fenyegető veszélyekkel szemben, lemondunk jogaink elismeréséről, lemondunk arról, hogy önállóan intézzük vallásos és hitfelekezeti ügyeinket úgy miként az ország többi felekezetei, mert ebben a mi magyar hazánkban két zsidó hitfelekezet van és a mit az egyik akar, azt a másiknak nem szabad akarnia. Így kell dokumentálni, hogy csakugyan két zsidó hitfelekezet van Magyarországon. Másutt is szétágaznak a vallásos felfogások. A hol nem a vallás lényegét érintő intézményekről és ősrégi hagyományok megszentelte szokásokról van szó, azzal a korlátlan szabadsággal találkozunk a vallásos életben, a melynek hijján a zsidóság soha sem volt, de ezek az ellentétek, a melyek másutt is igen gyakran eléggé kiélesednek, külföldi hitrokonainkat nem gátolják meg abban, hogy a vallás közös érdekeinek szolgálatában együtt dolgozzanak, hogy vállvetve iparkodjanak a felekezet céljainak előmozdításán, nem arra készítik őket, hogy egymásnak szegezzék fegyverüket, hogy egymást gyengítsék és a termékeny munkára hivatott erőket elpazarolják, hanem mindig együtt találjuk őket a közös érdekek megvédésére, a közös javak gyarapítására irányuló törekvésekben.

Vajjon nem fog-e leválni a hályog azok szeméről, a kiknek látniuk kellene? Vajjon meddig fogják egykedvűen nézni erőnk megfogyatkozását, intézményeink gyengeségét, gyülekezeteink vergődését? Vajjon külföldi hittestvéreink példája nem fogja-e végre valahára a szakadozottságában és ziláltságában védtelenné vált magyar zsidóságot arra buzdítani, hogy elfeledve a kisebb nagyobb ellentéteket, a közös érdekek és javak oltalmazására, a közös ellenségek visszaverésére, a sok felől fenyegető veszélyek elhárítására egyesítse a törekvéseket, összegezze az erőket?

Vajjon azoknak, a kik azt állítják magukról, hogy hithűségük életük legdrágább kincse, kedvük telhetik-e abban az áldatlan harcban, melyben sem ők, sem azok, a kikben ellenfeleiket látják, győzni nem fognak, a mely csak a zsidóság ügyének vereségét eredményezheti? A többi hitfelekezetek egymás támogatását keresik, hogy annál győzelmesebben küzdhessenek meg a vallást ostromló ellenséges hatalmakkal, mikor fogjuk mi is megemberelni magunkat és érdekeink józan megfontolásával testvéries egyetértésben és együttérzéssel óvni a közös javakat, szolgálni a közös célokat?

»Mikor teszek majd én is házamért?«

Péntekesti írásmagyarázat.

A péntekesti istentiszteletek alkalmával nemcsak a rabbi, hanem a hivek is érzik a papi szolgálat hiányát. Igaz, hogy az ének szavai a közönség lelkiületét ünnepélyes hangulatra felemelik, azonban a szívhez és az értelemhez feltétlenül kellene, hogy az írás szentséges magyarázata is hozzájáruljon, a mely nélkül igaz lelki áhitat bensősége el sem képzelhető. Sivárságot érez nem egy zsidó ember szívében, ha a Tóra szavait és annak a mai viszonyokhoz kapcsolódó értelmezését a zsinagógában nélkülözi. Ősrégi forráshoz térünk vissza, a midőn a hivek minden nagyobb összejövetelét felhasználjuk a Szentírás szövegének előadására. Mivel azonban a szombat muszafi és minchai szertartásai a Tóra felolvasását lefoglalták, nagyon helyes, ha a péntekesti látogatottabb összejövetelek a papi szózat tanító igéjét birják ékességül. Hogy azonban ezen állítás nem csupán feltételezés, arról gyakorlatilag meggyőződtem saját hitközségemben az által, hogy második éve annak, hogy péntek estéről péntek estére (a nagy hideg időszak kikapcsolásával) tartok hiveimnek írásmagyarázatot, a melyet igaz örömmel és lelki épüléssel hallgatnak.

Gyakorlatomban pedig azt követem, hogy nemcsak a felolvasott heti szakasz értelmezésére szoritkozom, hanem a hagyományos irodalom egy-egy lélekemelő részletét is beleszövöm prédikációmba. E tekintetben pedig, hála Istennek, a zsidó irodalom olyan gazdag, hogy odaadó szorgalmas igyekezéssel egy rabbi sem fog sohasem téma hiányában megakadni. Megjegyzem azonban, hogy ezen adhortationak terjedelmesnek nem szabad lennie. Időtartalma tíz perc körül legyen, a mely szabály alól csak különleges esetek képezhetnek kivételt.

Nagyon üdvös továbbá az is, hogy az összzsidóságot nagyon érdeklő, hazai felekezeti viszonyainkat igazán mélyen érintő aktuális esetek is kellő világításba jussanak.

A hitközség belső ügyei, a melyek még a megtárgyalás stádiumában vannak, valamint más félreértésre alkalmas megjegyzések kerülendőek. Csak a nagyobb tapasztalattal bíró kartárs tapintata és okossága tudná megállapítani azt az esetet, a mely alól e tekintetben kivétel teendő. Templomi berendezések gyarapítása, a zsinagóga diszeinek megszaportása, új felszerelések megszerzése (mint legutóbb hitközségemben a villanyvilágítás bevezetése) alkalmas az adhortatio keretének kibővítésére. Az előadás hangja és szava egyszerű, keresetlen és közvetlen legyen. A szerető mester hangja legyen a hallgatóhoz, a testvére a testvérhez. A legtöbb esetben szorosán kapcsolódjék a heti szakasz igéjéhez, azonban jelentős esetekben ez alól kivétel is van. Különben minden kollegát a gyakorlat fogja a legjobban irányítani. Nekem eddig is hozott már elégtételt. Saját jól felfogott érdekében, valamint a közügy javára minden rabbinak ajánlani merem eljárásomat. Bátran hozzálátva, belátják majd, hogy nem ró távolról sem oly terhet az ember vállára, mint azt az első pillanatban képzelnők.

Példaadásul közlöm a Beilis-pör eldöntése előtti péntek este (1913 november 7-én) tartott beszédemet:

(Genesis 15, 1). – אל תירא אברהם אנכי מגן לך שבך הרבה מאד Ne remegj Ábrám, én vagyok a te pajzsod, jutalmad nagyon sok lesz. Kedves hiveim! Alig hogy ezen biztató szózat elhangzik, heti szakaszunk még ugyanazon irásoszlopán (u. o. 13) szól a jósló ige: ivadékaid rabszolgák lesznek és sanyargatják őket négyszáz éven át, melynek elmúltával a megszabadulás örömóráiban is bánalom leselkedik Izrael fiaira. Ámálek alattomos népe a gyengébbeket támadta meg és Mózes reggeltől napestig imára emelte fel kezeit; de megnehezültek a próféták atyjának karjai, vettek tehát egy követ, alája tették és reá ült (Exodus 17, 12). És felveti a Talmud (Tháánith 11 a.) a kérdést: וְכִי לֹא הָיָה לְמֹשֶׁה בֵּר אֶחָד? Vajjon talán nem lett volna a vezérnek párnája vagy vánkosa, a hol kifáradva kényelmesebben pihenhetett volna, mint a kemény kőlapon? אֵלֹהִים בְּךָ אָמַר מֹשֶׁה הַיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִן בַּעֲדֶךָ אֵף? De semmi könyebbségről sem akart tudni népe lelkes gondoskodója, a mig Izrael bajban volt.

A Ti szemetekből is látom kisugározni az aggodalmat. Isten határtalan kegyelméből, dicsőségesen uralkodó ősz királyunk atyai jóvoltából a magyar nemzet alkotmányos, igazságos érzelméből kifolyólag a hazai zsidóságon bánalom nem esik. Nem zudul ellenünk hamis vádak rágalma. Azonban a messze birodalom határaitól rettentő hírek érkeznek hozzánk. Mint a remegő bárányok reszketnek a reájuk jöhető veszélytől, ha, Isten mentsen meg, az igazság szavát elnémitaná az emberi tudatlanság, rosszakarát és a lelketlen vádaskodás. Ha az egyszerű emberek lelkében a lehetetlenség hitelre találna. Ha szent hitünk magasztos tanait szántszándékkal sikerülne fekete színben feltüntetni, elhomályosítván patyolat-tisztasága ártatlan fehérségét. Ha megfeledkeznének az igazság védői szent könyvünk mindig hirdetett igéjéről: szeresd felebarátodat, mint sajátmagadat (Leviticus 18, 19). Mi várna sok-sok megkisértésen átesett, el nem beszélhető szenvedéseken átment testvéreinkre?

Imáinkat küldjük fel Mennyei Atyánkhoz. Tudjuk, hogy bennünket, magyar zsidóságot most nem fenyegeti veszély אֵלֹהִים יַעֲזֶר אֶתְּכֶם עַם (Thaanith u. o.). Azonban szívünk minden dobbanása ki akarja venni részét testvéreink lelki gyötrelmeiből! Velük könyörgünk tehát, hogy a mártirok patakokban hullott vére, a melylyel megszenteltetett dicsőséges Neved, legyen engesztelő áldozatként Szined előtt, hogy az ártatlanság napfényre jusson, hogy belássák, hogy a zsidó felekezet tagjai soha más kárára nem törekszenek, hogy templomaink és szertartásaink bármelyik árnyalata sem kívánja sohasem embernek semmilyenféle bántódását sem. Nyisd meg az ártatlanul oly sokat szenvedett férfiu biráinak szemeit, hogy diadalt üljön a hamisság felett az igazság; és váltsd be az Irás szavait ősatyánk ivadékaikain אל תירא אברהם אנכי מגן לך שבך הרבה מאד Ne remegj Ábrám, én vagyok a te pajzsod, jutalmad nagyon sok lesz. – Ámen.

Tata.

Dr. Goldberger Izidor.

Egy rabbi műhelyéből.

A bécsi rabbiképző-intézet könyvtára számára megvásárlás céljából följánlott könyvek közt böngészvén, többek közt az ismert »Én Jákob« című munka (Berlin 1712 két kötetben) egy példányára akadtam, melynek szép, izléses kötése megragadta figyelmemet, különösen, mikor a hátán a »Dr. Ehrentheil« nevet vettem észre. Ez tehát a mi budapesti jó öreg M. Ehrentheilünk, a »Jüdisches Familienbuch«, »Geist des Talmud« stb. szerzője. A könyvet még érdekesebbé teszi azon körülmény, hogy az I. kötet hátlapján írásbeli följegyzések vannak, nyilván Ehrentheiltől származók, melyek érdekes bepillantást engednek egy szónokló rabbi műhelyébe. Ime a bejegyzés szövege:

»Seit nach פסח abgeliefert an Herrn Fehérvári Tardoskedd

1 Leichenrede Grossmutter

1 Antrittsrede

1 Leichenrede Schwiegervater

1 Leichenrede Vater

1 Grabstein-Rede והאבן הזאת בית אלהים (igy)

1 Am Grabe einer Mutter

1 Rede für die Chewra Kedischa (igy)

1 Tempeleinweihungsrede.«

E 8 beszédnek a hátlap innenső részén megfelel 7 egymástól vonal által elválasztott egy-egy cursiv írásu héber *szöveg*, melyek közül 6 szentirási vers, 1 midras. De a könyv előlső lapján van még egy szöveg (כי לא במותו יקה הכל לא ירה אחריו כבודו), melylyel a fölsorolt 8 beszéd mindegyike el van látva textussal.

A nevezett »Fehérvári úr« kilétét és milétét nem tudom, azt sem, hogy jött Ehrentheil ahoz, hogy neki beszédeket »liferáljon« – tán protestáns pap volt? – de annyi bizonyos, hogy az aggadikus »Én-Jákobba« beékelt e mondások egy tőlünk immár elköltözött rabbinak műhelyébe engednek bepillantánunk és ez az, a miért jónak láttam e jegyzeteket az enyészettől megóvni.

Bécs.

Dr. Krausz Sámuel.

A korpótlék.

Az Országos Rabbiegyesület elnöksége a korpótlék ügyének kedvezőtlen alakulásáról értesülvén, gróf Tisza István miniszterelnökhöz a következő felterjesztést intézte:

260/1914. szám.

Nagyméltóságú Miniszterelnök Ur!

Kegyelmes Urunk!

Az a mély hála kötelező kegyesség, a melylyel Nagyméltóságod a f. é. február hó 24-én magas szine elé járult Országos Rabbiegyesületet

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

fogadni méltóztatott, felbátorit arra, hogy élve akkor adott kegyes engedelmével, újból Nagyméltóságodhoz forduljunk.

Megdöbbenéssel értesültünk arról, hogy az 1914–1915. évi költségvetésjavaslat nem gondoskodik az izrael. lelkészek megfelelő segélyezéséről, sőt hogy a nagyméltóságu pénzügyminiszter ur még azt a csekély összeget is törölte, a melyet a magas vallás- és közoktatásügyi miniszterium erre a célra javaslatba hozott. Ez mély csapás az izr. lelkészi karra nézve, mely annál érzékenyebben sújtja, minthogy azok, a kiket ér, a nemzeti kultúra szolgálatában mindig hűséggel és odaadással buzgolkodtak és hazafiui kötelességeiket mindenkor önzetlenül és lángoló lelkesedéssel teljesítették.

A zsidó papságnak sanyaru anyagi helyzete nem ismeretlen Nagyméltóságod előtt. Ezen pedig a hitfelekezet a saját erejéből javítani nem tud. Egyházi javaink nincsenek, hitközségeink földhöz ragadt szegények, intézményeiket a hivek áldozatkészsége tartja fenn, a hitfelekezetünknek az állam pénztárából jutó segély oly csekély, hogy szinte alamizsnaszámba megy, az izr. lelkészek tehát gyülekezeteiktől nem várhatják anyagi helyzetük javítását, bajaik orvoslását, az állam támogatására vannak utalva, a mely másvallásu lelkésztársaink érdekeit elismerésre méltó módon felkarolta.

A korpótlékról szóló törvény semmit sem lendített helyzetünkön. Vannak három, sőt négy meg öt évtized óta működő nagyérdemű zsidó lelkészek, a kik, minthogy fizetésük, a melyet semmiféle néven nevezendő más állandó jövedelem nem egészít ki, eléri a törvényben megállapított összeget, korpótlékban a törvény rendelkezése értelmében nem részesülhetnek, súlyos bajainkon csak akkor volna segítve, ha az állam, ugy miként a protestáns egyházaknak, az izr. hitfelekezetnek is, a lelkészek segélyezésére megfelelő összeget bocsátana rendelkezésre.

Ezt kérte az Izraeliták Országos Irodája, ezért esedezett az Országos Rabbiegyesület. Nagyméltóságod kegyes volt magas jóakarátát és ügyünk iránt való nagybecsű érdeklődését tisztelgésünk alkalmával kilátásba helyezni. A lelkészi kar munkáját és annak nemzeti jelentőségét megbecsülő nagy államférfiu kegyes szavai reményt ébresztettek szivünkben. A reánk bizott ügynek sikeres, kedvező elintézéséről szóltunk kartársainknak. És most halomra döntve látjuk reményeinket. Csak helyzetünkre vonatkozó téves információnak tudhatjuk be, hogy így történt, hogy az államnak milliárdokra terjedő háztartásában az a 60,000 korona nem talált elhelyezést, a melylyel az izrael. lelkészeknek korpótlék útján való segélyezésére megállapított összeget még fel kellene emelni, hogy a zsidó papok igényeit ki lehessen elégíteni.

Újból – a tizenkettedik órában – Nagyméltóságodhoz fordulunk tehát. Nemes szivéhez, fennkölt gondolkozási módjához, mély vallásoságu lelkéhez és államférfiu bölcseségéhez, mely nem tarthatja kívánatosnak, hogy az egész zsidó lelkészi kar végképpen elkeseredjék.

Bizalommal kérjük Nagyméltóságodat, kegyeskedjék ügyünket mele-

gen felkarolni és odahatni, hogy az illetékes magas miniszteriumok a szükséges összegnek az állami költségvetésbe való beállításáról gondoskodjanak, úgy hogy az izraelita felekezetnek módjában legyen *minden* zsidó lelkésznek, a kit szolgálati idejénél fogva megillet, korpótléket adni, miként a két protestáns egyháznak is erre a célra – a rendes állami szubvención felül – megfelelő összeg áll rendelkezésre.

A legmélyebb hódolattal

Nagykanizsán, 1914 március 26-án

Az Országos Rabbiegyesület nevében:
Nagyméltóságodnak alázatos szolgálója

Dr. Neumann Ede

nagykanizsai főrabbi,

az Orsz. Rabbiegyesület ügyvezető alelnöke.

A miniszterelnök e lapok szerkesztőjéhez intézett következő levélben válaszolt:

MAGYAR KIR. MINISZTERELNÖK

Budapest, 1914. március 30.

Főtisztelendő Uram!

Folyó hó 27-én 260 szám alatt az Országos Rabbiegyesület nevében hozzám intézett felterjesztésére értesitem, hogy a folyó évi költségvetés összeállításánál az egész vonalon a legnagyobb rigorozitással kellett ahhoz az állásponthoz ragaszkodnunk, hogy semmiféle újabb igény kielégítésére ebben az esztendőben nem vállalkozhatunk. Higyje meg, nagyon kellemetlen és nehéz elhatározás volt ez a kormányra nézve, igen sok váagnak teljesítéséről kellett lemondanunk, ezek közt az önök igényeinek kielégítéséről is, biztosíthatom azonban róla, hogy a kormány az ügyet a mielőbb megoldandó kérdések közé sorozza, s remélhetőleg mielőbb megoldás elé viheti.

Igaz tisztelettel vagyok

Őszinte híve

Tisza

Krónika.

„Egy időszerű szó a hithű rabbikarhoz.“ E lapok nem a harcnak, hanem a megértésnek, a harmóniának és a békés fejlődésnek állanak szolgálatában. Nem élesíteni akarjuk az ellentéteket, hanem hidakat építeni az eltérő felfogások között és egymáshoz kapcsolni azokat, a kik némelykor más-más uton haladnak ugyanazok felé a célok felé. Egyesíteni óhajtjuk az erőket és nem szétforgácsolni, egymás érdekeit előmozdítani és nem megkárosítani, mindenk előtt pedig szolgálni azt, a mi felette áll minden különérdeknek, minden magáncélnak, minden egyéni törekvésnek: a vallás, a felekezet magas, szent érdekét.

Ezért mellőzzük az oly vitákat, a melyek nem tisztázzák az eszméket, hanem elkeserítik a kedélyeket, nem kölcsönös megértést eredményeznek, hanem mélyítik a szakadékokat. Az orthodox sajtó támadásai

nem kerülték el figyelmünket, de csaták vivására nem voltunk és nem vagyunk most sem hajlandók, tények beszélnek helyettünk, cáfolják az egyesületünkben képviselt rabbikar törekvései ellen emelt vádakot és javithatatlan zsidó optimizmusunkban bizunk abban, hogy higgadt megfontolás, a kockán forgó nagy érdekek kellő értékelése mégis csak enyhíteni fogja az ellentéteket és eloszlatni a balvéleményeket.

De nem hagyhatjuk szó nélkül azt az »időszerű« szót, melyet a palánkai – nem orthodox, hanem statusquo – hitközségben működő kartársunk, Dr. Fischer Benő főrabbi »A vallás« 11. számában a »hithű« rabbikarhoz intéz és a mely abban a felszólításban csúcsosodik ki: »Alkoszuk meg a magyarországi hittörvényhű rabbik egyesületét!« Indítványához »nagy lelkesedéssel« csatlakozik Schönfeld Lázár kartársunk, nagykárolyi főrabbi, a ki »A vallás« utolsó számában megjelent cikkében az új egyesület megalakítását sürgeti. Nem tudjuk, hogy a felhívás visszhangot fog-e kelteni azoknál, a kiket az indítványozó eszméje számára meg akar nyerni: a statusquo hitközségek rabbijainál. Ezekre gondol saját szavai szerint első sorban és Schönfeld kollegánk is csupán a statusquo ante hitközségekben működő rabbik legnagyobb részére és a kongresszusi hitközségekbe került kollegáknak egy töredékére, de nem orthodox hitközségekben működő rabbikra számít. Ugy látszik, hogy a kezdeményezés a statusquo hitközségek szervezkedési mozgalmával van szellemi kapcsolatban és ha ez a feltevésünk nem téves, benne a megindult mozgalomnak nagyon káros eredményét kell látnunk, a melytől kartársainkat nem az Országos Rabbiegyesület, hanem az egész magyar rabbikar érdekében óvni mulhatatlan kötelességünk. Teszszük kartársi szeretettel, az indítványozók szándékának tisztasága iránt való teljes tisztelettel, de egyszersmind a legnagyobb határozottsággal és bizva kollegáink ítéletének tárgyilagosságában.

A német rabbiszövetkezet keblében tényleg két szervezet alakult. Az egyikhez a szabadelvű, a másikhoz a törvényhű rabbik tartoznak. A két külön szervezet nem érinti az egyetemes szövetkezet egységét és csak arra való, hogy mindegyik csoport annál eredményesebben szolgálhassa a saját külön céljait és emelhesse érvényre elveit. Ott ily külön célok, ily egymástól elütő és egymásba ütköző principiumok vannak. A szabadelvűek, a Richtlinien hívei, a *reform* szószólói és annak eivait követik a lelkeszi működésben, a vallásos praxisban. Közöltük annak idején a Richtlinien magyar fordítását (V. évfolyam (1912) 179. és köv. old.), mindenki meggyőződhetett róla, hogy azokban a vallásos élet lényeges átalakításáról, a hagyománytól való eltéréstől van szó. A szabadelvűekkel szemben állanak a hagyományhoz ragaszkodó törvényhű rabbik, a kiket tagadhatatlanul nagy elvi és a lelkeszi gyakorlatban mindenütt megnyilvánuló ellentétek választanak el liberális kartársaiktól. Megalakult tehát a két külön szervezet, a mely azonban az egyetemes szövetkezet keretében nagyon szépen megfér egymás mellett és ott, a hol az elvi ellentétek nem jutnak kifejezésre, harmonikus működésben munkálkodik a rabbikar feladatainak és érdekeinek szolgálatában.

Vajjon ilyen ellentétek vannak-e Magyarországon is? Vajjon van-e nálunk rabbi, a ki a Richtlinient aláírta volna? Nem vagyunk egyformák és nagyon szomorú, történetünket és hagyományainkat megtagadó, szellemi életünk meddőségéről tanuskodó jelenség volna, ha felfogásaink mindenben egyeznének, ha lemondva a gondolkodás önállóságáról és szabadságáról, mindmegannyian egy és ugyanazt a sablont tartanók kötelezőnek működésünkben. De teljesen egyezünk a hittörvényhez való hűségben. Magyarországon nem lehet két külön kategóriáról szólni, az egyikbe a szabadelvű, a másikba a hittörvényhű rabbikat sorozva. Tiltakoznunk kell tehát a leghatározottabban az ellen, hogy bárkit is a hittörvény- vagy hagyományhű rabbik sorából kirekeszsenek. De sokan, azt állítja Schönfeld kollegánk, a jesivákból kikerült rabbik közül kényelmetlennek érzik magukat az ORE kötelékében. Min alapul nagyon tisztelt kartársunknak eme kijelentése? Mi ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk. Az Országos Rabbiegyesület tagjainak és e lapok munkatársainak névsora a mellett szól, hogy ilyen kényelmetlenségnek nyoma sincs. Vajjon közgyűléseinken vagy választmányi üléseinken kényelmetlenül érezték-e magukat a jesivákból kikerült kartársak, vajjon az a domináló szerep, a melyet »a szélső neologia apostolai« az ORE-ben visznek, holmi radikális reformtörékvésekben jutott-e érvényre? Nem a legkonzervatívabb hang és felfogás uralkodott-e mindig egyesületünk tanácskozásaiban, hozott határozataiban és intézkedéseiben? Csak *egy* irányt képviselnek-e e lapok, nem nyújtanak-e alkalmat minden felfogás kifejezésére, csak *egyet* követelve, hogy a hagyományt ne sértse és még egyet, hogy minden felszólalás hangja méltó legyen a rabbikar tekintélyéhez, ahhoz a tekintélyhez, a melyet semmiféle intézménynyel vagy törvényes rendelkezéssel, hanem csakis saját egyéniségünk méltóságával vivhatunk ki.

Schönfeld kollegánk orthodox hitközségekben működő rabbikra nem számít. Tiszteletreméltó őszinteséggel kijelenti, hogy ezekre nem számíthat. Még olyanokra sem, »a kik a szélső orthodoxia terrorizmusa által bilincsekbe vert kiváló tehetségüket a felszabadulás nagy örömeivel állítanak egy szabadabb levegőjű, de szigorúan hagyományhű rabbiegyesület szolgálatába. Nem tehetik. Eretnekség gyanujába keverednének.«

Jól megfontolta-e nagyon tisztelt kartársunk e szavakat? Az eretnekség gyanujába keverednének azok az orthodox rabbik, a kik a »hittörvényhű« rabbik egyesületébe lépnének be! Nem ismeretlen tehát előtte az a felfogás, mely a rabbik vallásos értékét és megbízhatóságát csakis a hitközség *pártállása* szerint határozza meg és mégis a »hittörvényhű« rabbik külön szervezkedését óhajtja?

»Szélsőséges irányzatoktól« mentes egyesülést kíván. Egyesületet, mely nem néz se jobbra, se balra, nem keresi se az egyik, se a másik iroda kegyeit. Azt hisszük, hogy még a legnagyobb elfogultság sem láthat az ORE működésében szélsőséges irányzatokat, de vajjon mikor kereste valamelyik Iroda »kegyeit?« Milyenek ezek a kegyek és kinek számára keressük azokat? Helyeseljük tevékenységét, a melyet tárgyilagosan –

sine ira et studio – ítélünk meg. Meggyőződésünk, hogy mintaszerű hűséggel, rátermettséggel és buzgósággal képviseli a magyar zsidóság érdekeit. Ezért, de csakis ezért kötelességünknek ismerjük törekvéseit – a mennyire tőlünk telik – támogatni. Mulasztás, bűn volna, ha nem tennők. Bűn volna a zsidóság és kettős bűn volna a rabbikarral szemben, a melynek érdekeit őrzi, igazaiért küzd. De mikor kerestük »kegyeit?« Hogy érti ezt tisztelt kartársunk?

Elismeri, hogy elég élénk tevékenységet látszunk kifejteni a rabbikar anyagi és erkölcsi ügyeinek előbbrevitelében. Ezzel az elismeréssel, úgy hisszük, együtt jár annak az ismerete, hogy azok, a kik az egyesület élén a rabbikar anyagi és erkölcsi ügyeinek előbbrevitelén buzgólkodnak, a legtisztább önzetlenséggel teljesítik feladatukat. Nem magukért, hanem az egész rabbikarért munkálkodnak. Ez a munka pedig, melyet felelősségük teljes tudatában végeznek, nem könnyű. A távolabb állók nem is sejthetik, hogy milyen nehézségekkel kell megküzdenünk. Eddig nem szükölködött eredmény nélkül. De sokat, nagyon sokat kell még tennünk. A kezdetek kezdetén állunk. Összetartásra, az erők egyesítésére van szükség. A rabbikar és az egész magyar zsidóság nagyon fontos érdekei ellen elkövetett bűn volna szétforgácsolni az erőket. Közelednünk kell egymáshoz és nem eltávolodnunk egymástól. Összetartásunkkal és kartársi szeretetünkkel az egységnek és a harmóniának, nem pedig a széttagoltságnak és a meghasonlásnak példáját adnunk hiveinknek és gyülekezeteinknek.

Uj ügybeosztás a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban. A vallás- és közoktatásügyi miniszter f. é. március 20-án 1154. eln. sz. rendeletével a szorosan összetartozó II/a és II/b ügyosztályt II. ügyosztály megjelölés alatt egyesítette és az ügyosztályt *Dr. Csorba Ferenc* (miniszteri tanácsos osztályfőnöksége alá rendelte.

Községkerületi gyűlések. A X. községkerület március 10 24-én *Dr. Kaufmann József* mohácsi ügyvéd elnökletével *Szekszárdon* gyűlést tartott. *Áldor Ödön* kir. törvényszéki bíró, kerületi jegyző felolvasta a kerület mult évi működését ismertető jelentését, a melyben a kegyelet és hála legmelegebb hangján emlékezett meg *Leopold Sándor* ker. elnök elévülhetetlen érdemeiről. *Hirsch Ignác* (Tamás) indítványára a dicsőemlékü elnök érdemeit jegyzőkönyvbe iktatták és elhatározták, hogy arcképét a kerülethez tartozó valamennyi hitközség részére megfestetik. Utódjául egyértelmű lelkesedéssel *Dr. Leopold Kornélt*, a Tolnamegyei Takaré- és Hitelbank vezérigazgatóját, a szekszárdi hitközség elnökét választották, a ki nyomban meg is tartotta székfoglaló beszédét. Az uj elnököt, kinek programbeszéde mély hatást tett az egész gyülekezetre, *Dr. Flesch Ármin* mohácsi főrabbi üdvözölte, *Dr. Junger Mózes* siklósi főrabbi indítványára pedig elhatározták, hogy a beszédet kinyomatják és a községkerület tagjainak megküldik. Ezután megválasztották a tisztikart és táviratilag üdvözölték *Dr. Perls Ármin* egyházi elnököt, a ki gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg a gyűlésen. A tanácskozásokat diszebéd követte

A VIII. községkerület április 5-én Szombathelyen tartotta közgyűlését, melynek legfontosabb feladata az elhalálozások folytán megüresedett tisztségek betöltése volt. Ez üresedések folytán Weiner Károly községkerületi előjáró és Révész Márton kerületi jegyző vezette a községkerület ügyeit; az utóbbi terjesztette elő az előjáróság jelentését is, a mely a kerület működésének egész történetét ölelte fel. A választásokat lelkes egyértelműséggel ejtették meg. Eredmények: elnök Báró Hatvany-Deutsch Béla főrendiházi tag, ügyvezető elnökhelyettes: Weiner Károly, pénztáros: ifj. Deutsch Samu, jegyző: Révész Márton. Meleg ünneplés tárgya volt Dr. Mezey Ferenc, az Országos Iroda alelnöke, a kit a közgyűlés a felekezet érdekében kifejtett nagyérdemű munkásságának hálas elismerésével táviratilag üdvözölt.

Beiktatások. Nagyon ünnepélyes formák közt iktatták be tisztségükbe Dr. Dohány Józsefet, a halasi orthodox hitközség főrabbiját és Dr. Schlesinger Sámuel monori főrabbit. Dr. Dohány beiktatásán, mely március 31-én ment végbe, számos orthodox hitközség képviseltette magát, jelen voltak továbbá az egyházak és hatóságok képviselői és igen nagy ünneplő közönség. Az új főrabbi magyar székfoglalója után a Szózatot énekelték. A templomi ünnepség után, mely mély benyomást tett az egész gyülekezetre, Dr. Dohány számos tisztelgő küldöttséget fogadott, a melyek soráta polgármester nyitotta meg. Este diszlakomát tartottak. – Dr. Schlesinger Sámuel beiktatása április 5-én folyt le. Ezen az ünnepségen is igen nagy számmal vettek részt másfelekezetűek és a templomot zsufolásig megtöltő hivekkel egyetemben mély áhítattal hallgatták meg Dr. Feldmann József ceglédi főrabbi iktató- és Dr. Schlesinger Sámuel székfoglaló beszédét, a melyek a Hymnus és Szózat közé illeszkedtek. A beiktató istentisztelet után az új főrabbi számos küldöttséget fogadott. A diszlakoma is fényes tanujelét adta a felekezetek együttérzésének és annak a bizalomnak, a melylyel az új lelkész működése elé néznek.

Dr. Mezey Ferenc az Orsz. Izr. Tanítóképző igazgató-tanácsának társelnöke. Báró Hatvany József elhunytá folytán Tanítóképzőnk igazgató-tanácsának társelnöki tisztsége megüresedvén, az igazgató-tanács Dr. Mezey Ferencet választotta társelnökül. A tisztség betöltése alkalmat nyújtott az igazgató-tanácsnak azoknak a nagyértékű szolgálatoknak hálas elismerésére, a melyeket Dr. Mezey eddigi működése is a Tanítóképzőnek tett. Ez kifejezésre jutott Dr. Mosdóssy Imre, Budapest székesfőváros kirtanfelügyelőjének felszólalásában, a kinek indítványára Mezeyt a tisztség vállalására felkérték, valamint Dr. Alexander Bernát és Dr. Fischer Gyula beszédeiben. Dr. Mezey Ferenc köszönetének kapcsán elfogadta a tisztséget és jelezte, hogy törekvése mindenek előtt oda fog irányulni, hogy a Tanítóképző külön épületben nyerjen elhelyezést és hogy úgy a Rabbiképző-, mint a Tanítóképzőintézet internátusának ügye végleges megoldásra kerüljön.

Dr. Hevesi Simon a bécsi hitközség meghívására február 26-án Hiob könyvének alap gondolatáról nagy és fényes közönség előtt előadást

tartott. Az előadó egészen új és eredeti szempontokból világította meg tárgyát és annyira megkapta hallgatóságát, hogy a bécsi hitközség vezetői között az az óhaj nyilatkozott meg, hogy a kitűnő előadót attól a hatáskörtől elhódítsák, a melyben oly mély nyomok jelzik nagyméretű tevékenységét. Az előadásra még visszatérünk.

Dr. Vajda Béla losonci főrabbi ezüstmenyegzője alkalmából, mely egyszermind papi működésének negyedszázados jubileuma volt, lelkesen ünnepelték. Számos jelét vette ama gyülekezet szeretetének és hálás elismerésének, a melynek kiváló tehetségét szenteli, a melynek érdekeit hűséggel, odaadással és hivatottsággal szolgálja. Dr. Vajda teológiai tanulmányait kezdettől fogva Rabbiképzőnkben végezte és hazánk legkonzervatívabb papjainak sorában foglal helyet. A nagyérdemű kartársat, egyesületünk buzgó tagját, ki tollával is szolgálja felekezetünket, kettős ünnepe alkalmából szeretettel és boldogságára irányuló legmelegebb óhajainkkal köszöntjük az Országos Rabbiegyesület nevében.

Bloch Mózes és Bacher Vilmos emlékezete. Az aradi hitközség képviselőtestülete április 20-án tartott közgyűlésén ünnepélyesen elhatározta, hogy Bloch Mózes és Bacher Vilmos neve a tudomány s rabbinevelés körül szerzett hervadhatatlan érdemeik elismerésül a Házkarában fel- emlittessék. A kegyelet e nemes megnyilatkozása dicsőségére válik annak az előkelő hitközségnek, a mely ily példaadó módon adott kifejezést a zsidóság nagyjai iránt való tiszteletének, a tudomány iránt való hódolatának.

Ezzel kapcsolatban említjük, hogy ádár 7-én és a peszáchünnepi Házkára alkalmával számos hitközségben, különösen ott, a hol dicsőült mesterünk tanítványai működnek, ünnepelték Bacher Vilmos emlékét. Sokkal általánosabb volt a kegyeletes hódolat megnyilvánulása, semhogy egyes megemlékezéseket fel kellene jegyeznünk.

Gyászünnepélyek. A *csáktornyai* hitközség ádár 7-én áldozott hosszú, érdekes működés után sirba szállott tudós főrabbija, *Schwarz* Jakab emlékének. A gyászpompát öltött templomban az elhunyt fia, Dr. *Schwarz* Mór győri főrabbi mondotta az emlékbeszédet.

A *magyarokanisai* hitközség március 16-án, mint Dr. *Rosenberg* Ede korán elhunyt kiváló kartársunk halálának évfordulóján, avatta fel főrabbijának siremlékét és az avatás előtt gyászistentiszteletet tartott. A templomban Dr. *Singer* Bernát szabadkai főrabbi, a sirkertben pedig *Schweiger* Lázár zentai főrabbi mondott emlékbeszédet. Mindkét helyen a városi hatóságok és közintézmények képviselői résztvettek a gyászünnepélyeken, a melyek méltó megnyilatkozásai voltak az elhunytak iránt való kegyeletnek és hódoló hálának.

Halálozások. Mély fájdalommal emlékszünk meg *Rosenblüh* Jenő szászvárosi főrabbi haláláról. Időnap előtt hunyt el. Tizenhat évig működhetett csak pályáján és élete egész munkáját annak a gyülekezetnek szentelte, mely most korai elhunytát gyászolja. Széles alapu tudással, mintaszerű hűséggel és lelkes buzgalommal töltötte be hivatását. Példaképe volt a jámbor szívű, szent életű, magas feladataiért hevülő papnak.

Gyülekezete virrasztani fogja emlékezetét és a korán elhunyt iránt való kegyelet remélhetőleg mélyen lesújtott, a kenyérkeresőtől megfosztott családjáról való gondoskodásban is kifejezésre fog jutni. Özvegye és hat árvája maradt, a kik a gyülekezet kegyes jóindulatára vannak utalva. Végtisztességén sógora, *Friedmann* Vilmos nyiregyházi rabbi, továbbá *Fischer* Gyula gyulafehérvári, Dr. *Diósi-Wezel* Sámuel dévai, Dr. *Friedmann* Ernő sarvasi és Dr. *Steiner* Vilmos hátszegi főrabbi tolmácsolták a család, a hitközség és a felekezet gyászát.

Élete 81. évében, félszázadot meghaladó papi munkásság után hunyt el *Friedländer* Sándor szentgotthardi rabbi. Tisztelet és szeretet övezte hiveinek körében és gyülekezetén túl is őszinte becsüléssel adóztak emberi és lelkészi kiválóságainak. Öröme telt szentséges munkájában és tisztos állásra emelkedett gyermekeinek sikereiben. Nemes tartalmu életét elégedetten fejezte be.

„Hitőr“ a magyar orthodoxia új lapjának neve. *Reiner* Ignác szerkeszti; első, címlapján Reich Koppel főrabbi arcképével diszitett száma előkelő kiállításban március 20-án jelent meg. Beköszöntőjében ezt írja: »Hangjában nobilis, tartalmában abszolút irodalmi becsü és külső formájában művészi kiállításu: ez lesz a Hitőr. Hogy cikkeink jók, érdekesek és teljesen irodalmi értékűek legyenek, azt eleve azzal biztosítottuk, hogy országosan elismert írókat és hírlapírókat nyertünk meg a Hitőr munkatársaiul. A Hitőr kifejezetten a hazai orthodox zsidóság lapja lesz és mindig annak érdekeiért fog sikra szállani. Orthodox pártállása azonban nem fogja meggátolni abban, hogy hirt adjon *minden* zsidó mozgalomról, *minden* zsidó eseményről és *minden* zsidó vonatkozásu kérdéstről, még ha az az orthodoxián kívül esik is.« A »hithű« orthodox zsidóság csak magát tekinti vallásunk igaz letéteményesének és »igyekszik dicső multunk régi kincseit a jelenben megőrizni és egyben biztosítani azok fennmaradását a jövőre is. Sajnos, e nemes törekvése ellen szakadatlan harcot folytatnak saját – más utakra tért – testvérei«. »Kivédni a támadásokat«, ezt tűzte ki tehát feladatául a Hitőr. Mi ilyen támadásokról nem tudunk. Kivédésre tehát nincs szükség. De értjük és méltányoljuk az orthodoxiának megfelelő sajtóképviselőre irányuló óhaját és reméljük, hogy a tisztességes fegyverekkel vivott harcból megértés és béke fog fakadni.

A statusquo hitközségek mozgalma. A *gyöngyösi* hitközség március hó 3-án kelt körlevélben a statusquo hitközségek tervezett szövetségében és az alakítandó szervezet alapszabálytervezetének egyes intézkedéseiben rejlő veszélyekre figyelmezteti a testvér-gyülekezeteket. Érveit a szövetség hivei cáfolják, különösen hangsúlyozva, hogy az alapszabálytervezet még nem végleges. A gyöngyösihez hasonló a március 30-án kelt *iglói* körlevél és a *móri*, valamint a *marosvásárhelyi* statusquo hitközség határozatai is erélyesen tiltakoznak az alapszabálytervezetnek a hitközségek beléletébe avatkozó, vallási és szertartási kérdésekbe tulságoosan belemélyedő intézkedései ellen. A móri hitközség a külön szervezést egyáltalán feleslegesnek mondja és hálásan ismeri el, hogy a kongresszusi

alapon álló községkerületi képviselő és az Országos Iroda a legnagyobb előzékenységgel és a hitközségek teljes függetlenségének megóvása mellett támogatja a statusquo gyűlekezeteit az állami segítség elérése kérdésében.

A Magyar ITO alapszabályai a belügyminiszternek 50804/V. a. sz. rendeletével elnyerték a várva várt jóváhagyást, a melyért Dr. *Mezei* Mór, az Izraeliták Országos Irodájának elnöke és Dr. *Lederer* Sándor elismerésre méltó buzgósággal fáradoztak. A Magyar ITO tagjainak száma meghaladja az ötezeret és közel jövőben fogja megtartani alakuló közgyűlését.

Az Orsz. Izr. Patronage-Egyesület *Székely* Ferenc udv. tan. elnökletével választmányi ülést tartott, a melyen bejelentette, hogy Budapesten a Svábhegyen egyelőre 40 züllésnek indult leány befogadására javítóintézetet létesítenek és Dr. *Hevesi* Simon indítványára kimondották, hogy május 21-én a közgyűléssel kapcsolatosan országos nagygyűlést tartanak. A választmánynak az elnökséggel szemben érzett hálóját és elismerését Dr. *Weisz* Ödön tolmácsolta.

A vasárnapi munkaszünetről készült új törvényjavaslat a szombattartó zsidókra rendkívül káros intézkedéseket tartalmaz. A szombattartók érdekeinek megvédésére *Schück* Bernát temesvári orth. főrabbi és újabban a hazai *szombatot tartó zsidó kereskedők és iparosok országos bizottsága* hívta fel a hitközségek vezetőseit, a *pesti izr. hitközség előljárósága* pedig elhatározta, hogy ez intézkedések kiküszöbölésére országos akciót indít.

A „Hasszafah“ héber nyelvművelő és irodalomterjesztő társulat vezető bizottsága március 10-én Dr. *Lederer* Sándor elnökletével tartotta első ülését, melyen elhatározták, hogy egyelőre egy héber nyelvű tanfolyamot nyitnak meg, még pedig kezdők számára. Ez a tanfolyam meg is kezdte már működését. A tanítás a Berlitz-módszer szerint folyik a héber szó szefard kiejtésével. A tanfolyamot Dr. *Lederer* Sándor elnök és Dr. *Adler* Illés társelnök lelkes beszédei nyitották meg, a héber nyelv és irodalom, valamint a vallás szeretetét kötve a tanulók lelkére.

Az Országos Izr. Tanítóképző internátusa a következő tanévre 50 tanulót fog ingyen-ellátásban részesíteni. A kik ehhez a kedvezményhez jutni kívánnak, azoknak f. é. május hó 31-ikéig kell folyamodványaikat a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez címezve, az Izr. Tanítóképző igazgatóságánál benyújtaniok. A folyamodványokat születési, iskolai, orvosi, szegénységi és az illetékes hitközség által kiállított erkölcsi bizonyítvánnyal kell felszerelni. A részletekre vonatkozó netán szükséges felvilágosítást Dr. *Bánóczy* József igazgató szívesen adja meg.

Irodalom. E lapok szűkre mért terjedelme nem engedte meg a szerkesztőséghez beküldött számos értékes könyvnek ismertetését. A t. szerzők szíves elnézését kérjük, az ismertetésnek legközelebb sorát ejtjük.

PÁLYÁZATOK

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztériumtól.

35808/914. II. ü. o.

A budapesti országos rabbiképző-intézetben a bibliai és talmudi tudományokra rendszeresített, egyelőre ideiglenes minőségben betöltendő, a VI. fizetési osztály 3. fokozatába sorozott négyezernyolcszáz (4800) korona fizetéssel és egyezerhatszáz (1600) korona lakáspénzzel összekötött *rendes tanári állomásra* pályázat hirdettetik. Ezen állásra az említett tudományok theologiai előadására képességgel bíró rabbik pályázhatnak. Pályázók a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztériumhoz címzett folyamodványukat, melyhez származásukat, képzettségüket, vallásos előéletüket, életkorukat, családi állapotukat, magyar állampolgárságukat, nyelvismeretüket, ezidőszerinti állásukat feltüntető és igazoló okmányok csatolandók, — ha szolgálatban vannak, előjáróságuk útján — különben pedig közvetlenül az Országos Rabbiképző-Intézet vezérlőbizottsága elnökségéhez (Budapest, VI., Laudon-utca 3. sz.) folyó évi május hó végéig küldendő be.

Budapest, 1914. évi április hó 6-án.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minisztérium.

Az Országos Rabbiegyesület elnökségétől.

329/1914 szám.

Az Országos Rabbiegyesület megújítja a *Peszachhaggáda* magyar feldolgozására hirdetett pályázatot. A házi áhitat számára alkalmas eszközt akar nyújtani a zsidó családnak. A héber szövegnek nem szószerinti fordítását, hanem feldolgozását, a tartalomnak, de nem a szónak hű, kifogástalan magyarsággal, nemes, egyszerű formában való visszaadását kívánja. Pályamunkák lapszámozva, idegen kéztől leírva és jeligével ellátva f. é. november hó 15-ig adandók be. Az egyesület az elfogadott művet 200 (kettőszáz) korona pályadíjjal jutalmazza és kiadási jogát magának tartja fenn.

Nagykanizsán, 1914. május 1-én.

Az Országos Rabbiegyesület elnöksége.

Az Országos Rabbiegyesület elnökségétől.

330/1914 szám.

Az Országos Izraelita Tanítóegyesület felkérésünk folytán a Keszthelyi Üdülőházban ez évben is négy helyet bocsátott rendelkezésünkre, még pedig úgy, hogy július és augusztus hónapokra elosztva, mindegyik hónapban két-két rabbist vesz fel. Az élelmezést önköltségi árban, személyenként és naponként 2 kor. 50 fillérben állapította meg. A felvettek a házon kívül depandanszban fognak lakni. A lakás költségeit az Orsz. Rabbiegyesület viseli, de a jelentkezők kifejezett óhajára az élelmezés díját is saját pénztárából hajlandó fizetni. Ezenkívül két, egyenként 100 (egyszáz) koronás segély áll az oly kartársak rendelkezésére, a kik egészségük helyreállítása végett valamely más gyógyhelyet kívánnak felkeresni.

A kik akár a Keszthelyi Üdülőházban rendelkezésünkre bocsátott helyeket, akár a gyógysegélyeket igénybe venni óhajtják, sziveskedjenek ezt f. hó 18-ig tudomásunkra hozni.

Nagykanizsán, 1914. május 1-én.

Az Országos Rabbiegyesület elnöksége.

TARTALOM: Mikor teszek majd én is házamért? — Péntek esti irásmagyarázat. Dr. Goldberger Izidor. — Egy rabbi műhelyéből. Dr. Krausz Sámuel. — A korpótlék. — Krónika. — Pályázatok.